

ONDERZOEKTECHNISCHE BIJDRAGEN

LITERAATUURTIPS

Bij het verwerken van enquête-materiaal is het in 't algemeen gewenst zo veel mogelijk aan te sluiten bij de indelingen die bij eerder gehouden volkstellingen en andere algemene tellingen werden gebezigd. Dit dwingt ertoe ook de bij deze tellingen gehanteerde definities van klassebegrippen aan te houden. Soms echter moet op grond van specifieke regionale kenmerken enigszins van de voor het gehele land gebruikelijke indelingen worden afgeweken. Over dit vraagstuk en in het bijzonder over het definiëren van de termen boerderij en boer bij onderzoek in het Caraïbische gebied handelt een artikel van G. E. Hodnett en W. R. E. Nanton in 'Social and Economic Studies', getiteld: *Definitions of a Farm and a Farmer in Agricultural Statistics in the West Indies*. Het genoemde tijdschrift is aanwezig in de Centrale Boekerij van het Koninklijk Instituut voor de Tropen.

In 1954 verscheen een United Nations' *Report on International Definition of Standards and Levels of Living*, hetgeen zich voornamelijk bezighoudt met de bij dit soort van onderzoek te hanteren begrippen. Voor Jamaica is het in dit rapport voorgestelde systeem empirisch getoetst door C. A. Moser. Zie diens: *The Measurement of Levels of Living with Special Reference to Jamaica*. (Colonial Research Studies No. 24, H.M.S.O., London 1957).

G. J. K.

M. Choynowski, *Maps based on probabilities*. (p. 385—388). Choynowski wijst op de mogelijkheid van onjuiste interpretaties op grond van percentagekartogrammen. Zijn voorstel is om de waarschijnlijkheid van het voorkomen van het te onderzoeken verschijnsel in de betreffende geografische gebieden te berekenen en deze waarschijnlijkheden in kaart te brengen.

A. v. B.

BOEKBESPREKINGEN

ROBERT B. BAILY III: Sociology faces pessimism. A study of european sociological thought amidst a fading optimism. The Hague. Martinus Nijhoff, 1958

De auteur van dit Utrechtse proefschrift, uit Amerika afkomstig, heeft tijdens zijn studie jaren in Europa gekonstateerd, dat het daar met het vroegere optimisme, als de geestesgesteldheid, op de bodem waarvan de sociologie ontstond, gedaan is. Deze ervaring stelde tevens zijn eigen vroegere, naïeve onderstelling, dat er een vanzelfsprekend verband zou bestaan tussen waarheid, rationaliteit en sociale verandering (verbetering) op de proef en hij meent bovendien, dat de Europese sociologie in haar ontwikkeling door moderne pessimistische opvattingen wordt geremd, zo niet bedreigd. Het thema van zijn geschrift luidt dan ook: een onderzoek naar de „trends”, die onder dit opzicht voor de sociologie relevant zijn. Als een bezwaar doet zich hierbij direkt al voor, dat de schr. wat hij noemt de „progressive disillusionment of European sociology” zonder gedegen bewijs vooropstelt en niet eigenlijk aantoon, in welk opzicht en in welke mate de door hem besproken ideeën de ontwikkeling der sociologie inderdaad hebben gefrustreerd. Dit zou moeten blijken uit de eigenlijk sociologische literatuur en een bespreking van de theoretische opvattingen van figuren als Pareto, Spengler, Toynbee, Ortégay, Gasset e.a., waartoe schr. zich bepaalt, is daarvoor niet toereikend. Men krijgt de indruk, dat Bailey in de door hem aangesneden problematiek toch nog niet werkelijk is doorgedrongen

en dat daardoor zijn onderwerp niet goed uit de verf gekomen is. Hij vereenzelvt het irrationele, het negatieve en het pessimistische en over waarheid houdt hij er innemende, maar onvoldragen opvattingen op na. Hij meent, dat men het dichtst in haar nabijheid blijft door zoveel mogelijk de uitersten te vermijden en de gulden middenweg te volgen en hij vindt eigenlijk, dat degenen, die een "prophecy of doom" verspreiden de mensheid een betere dienst zouden bewijzen door hun mond te houden (131). Een gelukkige omstandigheid acht hij het, dat er ook nog sociologen zijn, die ondanks alles met de optimisten blijven zeggen: "while there is life, there is hope". De opvattingen en systemen der pessimisten dienen als "fact" aan, wat in werkelijkheid interpretatie is en zij zijn dus bevooroordeeld. Maar wat is schr.'s eigen konklusie? Dat er weliswaar geen "automatic linkage" is tussen waarheid, rationaliteit en sociale utiliteit (zoals hij vroeger meende), maar dat de socioloog "should be biased in favor of these concepts" en in het midden tussen optimisme en pessimisme moet gaan staan. "This new synthesis would accept, but with qualification and limitation, the belief of the eighteenth century philosophers that truth presented to rational beings will result in social progress" (167).

R. F. BEERLING

R. C. ANGELL: Free society and moral crisis, Ann Arbor, Univ. of Michigan Press, 1958, VIII + 252 blz.

Angells nieuwe werk heeft tot doelstelling de sociale principes te ontdekken, waardoor morele ontwrichtingen kunnen worden hersteld (p. 5). Hij gaat hiertoe uit van een begrippenschema, dat is opgebouwd rond 'the moral web', dat geweven is uit moral norms, law en institutions en dat tevens de schakel vormt tussen de 'common values' en de structurele ontwikkeling der maatschappij (p. 16 e.v.). In eerste instantie wordt dit geheel van begrippen geplaatst in een maatschappij die zich in een 'steady state' bevindt: waarden en normen moeten worden doorgegeven en de institutions in stand gehouden. Daarnaast moeten afwijkende groepen, asociale en delinquenten, weer geïncorporeerd worden. In de latere hoofdstukken wordt de dynamiek van de samenleving ingeschakeld in verschillende stadia. Nagegaan worden het verschuivende evenwicht en de sociale verandering, de reacties hierop en de noodzakelijke elementen voor behoud der morele integratie: de "societal problem-solving". De rol der institutions gaat hierbij geleidelijk over van 'perpetuating' tot 'reinforcing' en 'pioneering'.

Angell wil in zijn werk niet zover gaan als b.v. Ginsberg, Lynd en Myrdal, die tot een wetenschappelijk gefundeerde keuze in conflictsituaties willen komen (p. 243). Voor hem gaat het strikt om 'science'. Deze voorkeur uit zich ook in het uitvoerig gebruik van termen als 'steady state' (in navolging van Homans) en ook reeds van 'monitoring' en 'feedback' (p. 48, resp. 90). In zijn nieuwe werk nu heeft Angell, wiens onderzoekswerk 'The moral integration of American cities' in 1951 terecht veel lof oogstte, getracht, zoveel mogelijk onderzoeksresultaten theoretisch vast te leggen op de boven omschreven manier (p. 245) en tegelijkertijd een praktische handleiding voor maatschappelijk werkers te bieden (p. 226). Hij noemt dit zelf een 'excessive ambition' (p. 245) en — zeker vanuit Europees standpunt — kan men het ook niet als geheel gelukt beschouwen. Daarvoor ontbreekt tezeer iedere filosofische fundering; standaardproblemen worden in een handomdraai afgedaan (de invloed van het voorbeeld van 'grote mannen' p. 28, 'norm t.o. gemiddelde' p. 34, de invloed der religie p. 14). Aan de andere kant valt voor het praktische gedeelte vermoedelijk onder invloed van Angells vorige boek de nadruk te veel op de 'blighted areas' der grote steden en hebben de hoofdstukken

hierover (vooral VI en VII) de neiging af en toe in een opsomming van technische handgrepen voor maatschappelijke werkers te ontaarden.

Getuigt het voorgaande reeds van een inslag welke wel vaker juist Amerikaanse schrijvers typeert, sterker treft dit nog bij een lapidaire opsomming van de 10 Amerikaanse Common Values (p. 22), het niet willen bespreken van de morele aspecten van revoluties (p. 200, 202) en het vereenzelvigen van het levenspatroon der Sovjetlanden met het Marxisme.

Toch bezit het boek vele goede kanten. Angell toont een bijzonder grote belezenheid in de vakliteratuur, ook in de Europese (waarderend wordt F. L. Polak vermeld). Helaas ontbreken Beckers 'Through Values to social Interpretation' en McIvers 'Social Causation'. Interessant daarentegen zijn de bespreking van McIvers 'like' en 'common values' (p. 18 e.v.) en de uitvoerige kritische beschouwingen n.a.v. Ogburns 'lag' theorie (p. 176-7), welke laatste tonen, hoewel we reeds weer gevorderd zijn in de theorie van de 'social change'. Voor de theorie van dit laatste verschijnsel heeft het boek ook verder in wezen groter waarde dan als bijdrage tot de sociologie van de moraal.

L. TURKSMA

W. ROSS ASHBY, *An Introduction to Cybernetics*. London: Chapman & Hall 1958

Een ieder die wel eens voor de taak heeft gestaan les te moeten geven in wiskunde of in een aan de wiskunde nauw verwant vak, zal ongetwijfeld te kampen hebben gehad met het eigenaardige feit dat vele dingen die logisch beschouwd klaar en simpel zijn, vaak de grenzen van het voorstellingsvermogen van zijn leerlingen te buiten gaan en voor hun gevoel niet zijn te vatten. Omgekeerd ook, veel van wat in hun aanschouwingsvermogen en voor hun intuïtie eenvoudig en duidelijk is, behoeft dit van fundamenteel-logisch standpunt gezien, in 't geheel niet te zijn, en zo het dit wel is, dan lijkt het beklemtonen ervan veel op overbodige schoolmeesterij.

Dit merkwaardige probleem moeten wij indachtig blijven als dr. Ashby in het voorwoord tot zijn *Introduction* schrijft: "The basic ideas of cybernetics can be treated without reference to electronics, and they are fundamentally simple.... It is the author's belief that if the subject is founded in the common-place and well understood, and is then built up carefully, step by step, there is no reason why the worker with only elementary mathematical knowledge should not achieve a complete understanding of its basic principles....".

Inderdaad zijn de grondslagen van de cybernetica — zoals trouwens van ieder deel van de mathematische wetenschap — exact en logisch eenvoudig. Doch het zich meester maken van deze grondslagen stelt aan het abstractievermogen van de lezer tamelijk hoge eisen, ook al komt nergens de hogere wiskunde ter sprake. De wiskundige kennis namelijk welke de lezers van dit boek verondersteld worden te bezitten, omvat alleen de middelbare-school-wiskunde, aangevuld met enig begrip van verzamelingen, transformaties en matrices.

Ik acht het een groot voordeel dat dit boek vele opgaven (+ oplossingen) telt die het betoog toelichten en voor de gebruiker nuttig zijn om uit te werken, nuttig vooral omdat het gevaar dreigt dat de lezer te vluchtig heengaat over allerlei „vanzelfsprekende” dingen.

Het werk is geschreven voor onderzoekers in de biologische wetenschappen, waartoe dr. Ashby ook de psychologen en de sociologen rekent. Aangezien het hier reeds de derde druk van dit boek betreft, menen wij met deze korte aankondiging te mogen volstaan.

P. VALKENBURGH